

ଏଥିରେ ୩୪ ଟି ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ବିମାନବନ୍ଦର ରହିଛି ।
(ଚିତ୍ର : 22 ଦେଖ)

ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ଆକାଶ ପଥରେ ଘରୋଇକମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଖୋଲା ଯାଇଥିବାରୁ ଅନେକ କମ୍ପାନୀ ବ୍ୟବସାୟ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ସାହାରା ଏୟାରଲାଇନ୍ସ, ଡେକାନ୍ ଟାଟର, ବିସ୍ତାରା, ଏୟାର ଏସିଆ, ଜେଟ୍ ଏୟାରଲାଇନ୍ସ, ଇଣ୍ଡିଗୋ (Indigo) ଗୋ ଏୟାର (Go Air) ଆଦି ମୁଖ୍ୟ ।

ବେସାମରିକ ବିମାନ ସେବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁଇ ପ୍ରକାର ବିମାନ ବନ୍ଦର କାର୍ଯ୍ୟକରୁଛି । ଯଥା :- ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ବିମାନବନ୍ଦର ଓ ଘରୋଇ ବିମାନ ବନ୍ଦର । ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ବିମାନବନ୍ଦରଗୁଡ଼ିକ ଦିଲ୍ଲୀ, ମୁମ୍ବାଇ, ଚେନ୍ନାଇ, କୋଲକାତା, ବେଙ୍ଗାଲୁରୁ, ହାଇଦ୍ରାବାଦ, ଅହମଦାବାଦ, ଜୟପୁର, ଅମୃତସର, ଗୁଆହାଟି, ଥୁରୁଅନନ୍ତପୁରମ୍, ପାଣାଜୀ, କୋଚି, ଶ୍ରୀନଗର ଇତ୍ୟାଦିରେ ଅବସ୍ଥିତ । ଦେଶରେ 63 ଟି ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବା ଘରୋଇ ବିମାନ ବନ୍ଦର ଅଛି । ଏଗୁଡ଼ିକର ପରିଚାଳନା ଦାୟିତ୍ୱ ଭାରତୀୟ ବିମାନ ବନ୍ଦର ପ୍ରାଧିକରଣ (Airport Authority of India) ସଂସ୍ଥା ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶର ବିମାନ ବନ୍ଦରଗୁଡ଼ିକୁ ଘରୋଇ କରଣ କରାଯାଇ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସୁବିଧା ଓ ନିରାପତ୍ତା ପ୍ରଦାନ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯାଉଛି । ରାତ୍ରୀକାଳରେ ମଧ୍ୟ ବିମାନ ଅବତରଣ ଓ ଉଡ଼ାଣ ବ୍ୟବସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଉଛି ।

ଯୋଗାଯୋଗ :- ଯୋଗାଯୋଗ ମନୁଷ୍ୟର ଜୀବନ ଧାରଣ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜରୁରୀ, ପରସ୍ପର ସମ୍ପର୍କ ବିନା ମନୁଷ୍ୟ ବଞ୍ଚିରହିବା କଷ୍ଟକର । ପୂର୍ବକାଳରେ ମନୁଷ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ସମ୍ପର୍କ କମ୍ ଥିଲା ଏବଂ ଏହା ସାଙ୍କେତିକ ଭାଷା ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୋଗାଯୋଗ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ଏବଂ ମାଧ୍ୟମ ମଧ୍ୟ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଛି । ମନୁଷ୍ୟର ଗତିଶୀଳତା ଓ ଜିନିଷ ପତ୍ରର ପରିବହନ, ଯୋଗାଯୋଗ ମାଧ୍ୟମରେ ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଟେଲିଫୋନ, ଫ୍ୟାକ୍ସ, ଟେଲିଭିଜନ, ମୋବାଇଲ ଫୋନ, ଓୟାରଲେସ ଏବଂ ଇଣ୍ଟରନେଟ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ପୃଥିବୀର ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଘରୁଥିବା ଘଟଣାବଳୀର ସୂଚନା ପାଇ ପାରୁଛୁ ।

ପରିବହନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗର ଉନ୍ନତି ଯୋଗୁଁ ଆଜି ଦୂରତ୍ୱ ହ୍ରାସ ପାଇଛି ଏବଂ ପୃଥିବୀ ସଂକୃତିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଯୋଗାଯୋଗକୁ ଦୁଇଟି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ଗୋଟିଏ ହେଲା ବ୍ୟକ୍ତିଗତ (Personal Communication) ଯୋଗାଯୋଗ ଓ ଅନ୍ୟଟି ହେଲା ଗଣଯୋଗାଯୋଗ (Mass Communication) ।

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଯୋଗାଯୋଗ (Personal Communication) : ଆମ ଦେଶରେ ତାକ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟ 1854 ମସିହାରେ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା 700 ତାକ ଘରକୁ ନେଇ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ‘ତାକବିଭାଗ’ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ପରେ ‘ତାରସେବା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସାମିଲକରି ‘ତାକ ଓ ତାର ବିଭାଗ’ ମାଧ୍ୟମରେ ଉଭୟ ତାକସେବା ଓ ତାରସେବା (Postal Network) ସମ୍ପାଦିତ ହେଲା । 1984 ମସିହାରେ ତାକ ଓ ତାର ବିଭାଗକୁ ‘ତାକବିଭାଗ’ ଓ ‘ଦୂରସଞ୍ଚାର’ (Tele Communication) ବିଭାଗ ନାମକ ଦୁଇଟି ବିଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ତାକ ବିଭାଗ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ସେବା ଯୋଗାଇଥାଏ । ଚିଠିପତ୍ର, ପାର୍ସଲ, ବିତରଣ ଏହାର ପ୍ରଧାନକାମ । ଦେଶ ଭିତରେ ଚିଠିପତ୍ର ବିତରଣ ଦାୟିତ୍ୱ ନିର୍ବାହ କରିବା ସହ ତାକ ବିଭାଗ ବିଦେଶକୁ ଚିଠି ପତ୍ର ପଠାଇବା ଓ ବିଦେଶରୁ ଆସୁଥିବା ଚିଠିପତ୍ରକୁ ଯଥାସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚାଇବା କାମ କରିଥାଏ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଟେଲିଫୋନ ସେବା ମଧ୍ୟ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଭାବେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ସମସ୍ତ ମହାନଗରୀ, ସମସ୍ତ ସହର ଏବଂ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗ୍ରାମରେ ଏବେ ଟେଲିଫୋନ ସେବା ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଅଛି । ଦେଶ ଭିତରେ ଟେଲିଫୋନ ସେବାର ପ୍ରସାର ଘଟିବା ସଙ୍ଗେ ପୃଥିବୀର ଅନେକ ଦେଶ ସହିତ ଟେଲିଫୋନ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଛି । ଏବେ ଦେଶରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରରେ ରହୁଥିବା ଲୋକେ ଅନେକ ବିଦେଶୀ ରାଷ୍ଟ୍ରସହ ସିଧାସଳଖ ISD (International Subscriber Dialling) ମାଧ୍ୟମରେ ଟେଲିଫୋନ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରି ପାରୁଛନ୍ତି । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ଟେଲିକମ୍ (ମୋବାଇଲ, Internet ଇତ୍ୟାଦି) ସେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଅଛି ।

ଗଣଯୋଗାଯୋଗ (Mass Communication) :

ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ନୀତି ଓ ଯୋଜନା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅବଗତ କରାଇବା ଦିଗରେ ଗଣ ମାଧ୍ୟମ ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଥାଏ । ସମ୍ବାଦ ପରିବେଷଣ ସହ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ମନୋରଞ୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ପରିବେଷଣ କରିଥାଏ । ରେଡ଼ିଓ, ଟି.ଭି., ସମ୍ବାଦପତ୍ର, ମାଗାଜିନ୍, ବହି ଏବଂ ଫିଲ୍ମ ଗଣଯୋଗାଯୋଗର ପ୍ରଧାନ ମାଧ୍ୟମ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଏକ ସମୟରେ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇପାରୁଛି । ତେଣୁ ଏହାକୁ ଗଣମାଧ୍ୟମ କୁହାଯାଏ ।

ପ୍ରସାର ଭାରତୀ (Broadcasting Corporation of India) ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ଏବଂ ଗଣମାଧ୍ୟମ ସଂସ୍ଥା ଆକାଶବାଣୀ (All India Radio) ଏବଂ ଦୂର ଦର୍ଶନ ଏହାର ଦୁଇଟି ବିଭାଗ ।

* **ଦେଶରେ ଆକାଶବାଣୀ (All India Radio)** ପ୍ରାୟ 200ଟି ସ୍ଟେସନ୍ କାମ କରୁଛି । ଜାତୀୟ ଓ ପ୍ରାନ୍ତୀୟ ଭାଷାରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ସହର ଓ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ପରିବେଷଣ କରିଥାଏ । ସୈନ୍ୟବାହାଗ, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ, ଯୁବଗୋଷ୍ଠୀ, ଛାତ୍ରସମାଜ, ଆଦିବାସୀ ସଂପ୍ରଦାୟ ତଥା ଶିକ୍ଷା ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚାର କରାଯାଉଛି ।

* **ଦୂରଦର୍ଶନ (Television)** ପୃଥିବୀର ଏକ ବୃହତ୍ ଗଣମାଧ୍ୟମ ସଂସ୍ଥା । ଏହା ଦୃଶ୍ୟମାନ ମାଧ୍ୟମ ହୋଇଥିବାରୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଭୁତ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ମାଧ୍ୟମର ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରିଛି । ଆମ ଦେଶର ଶତକଡ଼ା ପ୍ରାୟ 90 ଭାଗ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ନିକଟରେ ଦୂରଦର୍ଶନ ସେବା ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଅଛି ।

* ପ୍ରତିବର୍ଷ ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ 42000 ସମ୍ବାଦପତ୍ର, ପତ୍ରପତ୍ରିକା ଆଦି ପ୍ରକାଶ ପାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଦୈନିକ, ସାପ୍ତାହିକ, ମାସିକ, ତ୍ରିମାସିକ କିମ୍ବା ବାର୍ଷିକ ସଂଖ୍ୟା ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଥାଏ । ମୁମ୍ବାଇ ରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଗୁଜରାଟି ଦୈନିକ “ମୁମ୍ବାଇ ସମାଚାର” ଦେଶର ସର୍ବପ୍ରଥମ ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର । ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ 100ଟି ଭାଷାରେ ଓ ଉପଭାଷାରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପ୍ରକାଶ ପାଇଥାଏ । ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ସଂବାଦପତ୍ର ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି । ଏହା ପଛକୁ ଇଂରାଜୀ ଏବଂ ଉର୍ଦ୍ଦୁଭାଷାର ସ୍ଥାନ ।

* ଭାରତରେ ଚାରୋଟି ସମ୍ବାଦ ସରବରାହ ସଂସ୍ଥା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା ପ୍ରେସ୍‌ଟ୍ରଷ୍ଟ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ (Press Trust of India), ୟୁନାଇଟେଡ୍ ନିଉଜ୍ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ (United News of India), ସମାଚାର ଭାରତୀ ଏବଂ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନ ସମାଚାର । ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି ସରବରାହ ସଂସ୍ଥା ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଓ ଶେଷ ଦୁଇଟି ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାରେ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଭାଷାରେ ସମ୍ବାଦ ସରବରାହ କରିଥାନ୍ତି ।

* **ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର (Films)** ନିର୍ମାଣରେ ଭାରତର ସ୍ଥାନ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରଥମ ଏହାଛଡ଼ା ଅନେକ ଭିଡ଼ିଓ ଫିଚର ଫିଲ୍ମ (Video Feature films), ଲମ୍ବ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର (Short films), ବୃତ୍ତଚିତ୍ର (Video Shortfilms), ଭାରତୀୟ ଭାଷାରେ ଓ ବିଦେଶରେ ନିର୍ମିତ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ରକୁ ଦେଶରେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ପାଇଁ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ପ୍ରମାଣପତ୍ର ପରିଷଦ (Central Board of Film Certification- C.B.F.C) ସଂସ୍ଥା ଅନୁମତି ପ୍ରଦାନ କରିଥାନ୍ତି ।

ଆଜିକାଲି ଟୁଇଟର, ଫେସବୁକ୍, ଇନ୍‌ଷ୍ଟାଗ୍ରାମ୍, ହ୍ୱାଟସ୍‌ଆପ୍ ପ୍ରଭୃତି ସାମାଜିକ ମାଧ୍ୟମ (Social media)ରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ବାର୍ତ୍ତା ଶୀଘ୍ର ଓ ସହଜରେ ପ୍ରସାରଣ କରାଯାଇପାରୁଛି ।

ବାଣିଜ୍ୟ (Trade) :

ଆମେ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଆମେ ନିଜେ ଉତ୍ପାଦନ କରି ନ ଥାଉଁ । ଏହା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତେଣୁ ଅନ୍ୟଠାରୁ କିଣାଯାଇ ନିଜର ଚାହିଦା ପୂରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଆମେ ଯାହା ଠାରୁ କିଣୁ ସେ ହୁଏତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କରି ନଥାଇପାରେ । ଏଭଳି କିଣା ବିକା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବେପାରୀ ବା ବ୍ୟବସାୟୀ କୁହାଯାଏ । ବ୍ୟବସାୟୀମାନଙ୍କର କିଣାବିକା କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବାଣିଜ୍ୟ ବା ବେପାର କୁହାଯାଏ । ତେଣୁ ବେପାର ଏକ ମଧ୍ୟସ୍ଥ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଛୋଟ ସହର, ଗ୍ରାମ ଓ ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ ସ୍ଥାନୀୟ ବେପାରୀ ହୁଏ । ରାଜ୍ୟ ସ୍ତରରେ ରାଜ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାର ହୁଏ । କୌଣସି ଦେଶର ବିଭିନ୍ନ ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ହେଉଥିବା ବାଣିଜ୍ୟକୁ **ଅନ୍ତର୍ବାଣିଜ୍ୟ** କୁହାଯାଏ । ଦେଶ ଦେଶ ମଧ୍ୟରେ ବାଣିଜ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟକୁ **ଅନ୍ତର୍ଦେଶୀୟ ବାଣିଜ୍ୟ** ବା **ବର୍ତ୍ତବାଣିଜ୍ୟ** କୁହାଯାଏ । ଅନ୍ତର୍ବାଣିଜ୍ୟ ଦେଶରେ

ପ୍ରଚଳିତ ମୁଦ୍ରା ମାଧ୍ୟମରେ ହେଲାବେଳେ ବର୍ତ୍ତବାଣିଜ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଦେଶର ମୁଦ୍ରା ସହ ଅନ୍ୟ ଦେଶର ପ୍ରଚଳିତ ମୁଦ୍ରାର ବିନିମୟ ମୂଲ୍ୟରେ ତୁଳି ହୁଏ । ବର୍ତ୍ତବାଣିଜ୍ୟ, ସ୍ଥଳ, ଜଳ ଓ ଆକାଶ ପଥ ଦେଇ ହୋଇଥାଏ । ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ବାଣିଜ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ଦେଶର ଅର୍ଥନୀତିର ବିକାଶ ଘଟେ ।

ରପ୍ତାନି ଓ ଆମଦାନି ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ବାଣିଜ୍ୟର ପ୍ରଧାନ ଉପାଦାନ । ରପ୍ତାନି ଓ ଆମଦାନି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ବ୍ୟବଧାନକୁ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତି (Balance of Trade) କୁହାଯାଏ । ଯଦି ରପ୍ତାନି କରାଯାଉଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ଆମଦାନି ହେଉଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ଠାରୁ ଅଧିକ ହୁଏ । ତେବେ ଏହା ରପ୍ତାନିକାରୀ ଦେଶ ପକ୍ଷେ ଅନୁକୂଳ ହୁଏ । ମାତ୍ର ବାଣିଜ୍ୟିକ ଉଦ୍‌ବୃତ୍ତି ଆମଦେଶ ପାଇଁ ପ୍ରତିକୂଳ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ରପ୍ତାନୀ କରୁଥିବା ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ଆମ ଦେଶକୁ ଆମଦାନି ହେଉଥିବା ଦ୍ରବ୍ୟର ମୂଲ୍ୟ ଠାରୁ କମ୍ । ଏଭଳି ପ୍ରତିକୂଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଗତ ଶତାବ୍ଦୀର ଶେଷ ଦଶକରୁ ଲାଗିରହିଛି ।

ସ୍ଵାଧୀନତା ପୂର୍ବରୁ ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ରାଜ୍ୟ ଗୋଷ୍ଠୀ (Commonwealth Nations) ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ସମେତ ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ଅନ୍ୟ ଦେଶ ସହ ଭାରତର ବାଣିଜ୍ୟିକ ସଂପର୍କ ଥିଲା । ମାତ୍ର ଆଜି ଭାରତ ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ଦେଶ ଏବଂ ବାଣିଜ୍ୟିକ ଗୋଷ୍ଠୀ ସହିତ ବାଣିଜ୍ୟିକ ସଂପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିଛି । ପ୍ରେଟ୍ରେଲିୟମ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଦେଶ ସମୂହ, ଇଉରୋପୀୟ ଆର୍ଥନାତିକ ଗୋଷ୍ଠୀ (EEC), ପୂର୍ବ ଇଉରୋପୀୟ ରାଷ୍ଟ୍ର, ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା, ଜାପାନ, ରଷିଆ ଆଦି ଦେଶ ସହ ଆମର ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାର ବିଶେଷ ଭାବେ ଚାଲିଛି ।

ଭାରତ ମୁଖ୍ୟତଃ ଶିଳ୍ପ ଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ, କୃଷିଭିତ୍ତିକ ପଣ୍ୟଦ୍ରବ୍ୟ, କୁଟୀର ଶିଳ୍ପଜାତ ଖଣିଜ ପିଣ୍ଡ (Ore), ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଶସ୍ୟ ଓ ମସଲା, ଚମଡ଼ା ଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଝୋଟଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ, ଧୂଆଁପତ୍ର ଓ କାଜୁ ବାଦାମ ଆଦି ବିଦେଶକୁ ରପ୍ତାନୀ କରୁଛି । ସେହିପରି ଭାରତକୁ ଆମଦାନୀ ହେଉଥିବା ପଣ୍ୟ ଦ୍ରବ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ପେଟ୍ରୋଲିୟମ୍, ପେଟ୍ରୋଲିୟମ୍‌ଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟ, ମୁକ୍ତା ଏବଂ ମୂଲ୍ୟବାନ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ (Precious Stones) ସୁନା, ରୂପା, ରସାୟନ ପଦାର୍ଥ ଆଦି ପ୍ରଧାନ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ଭାରତର ପୂର୍ବ ଉପକୂଳ ଓ ପଶ୍ଚିମ ଉପକୂଳରେ ଅବସ୍ଥିତ ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦରଗୁଡ଼ିକର ତାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ।

ସହରାଞ୍ଚଳ ଯାତ୍ରା ସମସ୍ୟା ଓ ପ୍ରତିକାର :

ବଡ଼ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ ରାସ୍ତାଜାମ୍ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ସମସ୍ୟା ରୂପେ ଉଭା ହୋଇଛି । ଚାରିଚକିଆ ଯାନଗୁଡ଼ିକର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟବହାର ହିଁ ଏଥିପାଇଁ ଦାୟୀ । ଅନେକ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ବାଟ ବାହାରି ପାରୁନାହିଁ । ତେବେ, ସରକାରୀ ସ୍ତରରେ ସହର ଭିତରେ ଯାତାୟତକୁ ସହଜ କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା କରାଯାଉଛି ।

ବସ ଭିତର ଚାଳନା ମାର୍ଗ : ବର୍ତ୍ତତ ଯାନବାହାନ ସଂଖ୍ୟା ଏବଂ ଲୋକଙ୍କର ଯାତାୟତକୁ ସହଜ କରିବା ପାଇଁ ଦେଶର ବଡ଼ ବଡ଼ ସହରମାନଙ୍କରେ ନୂତନ ଭିତର ପରିବହନ ମାର୍ଗ ମାନ ପରିକଳ୍ପନା କରାଯାଇଛି । ସହର ଭିତରେ ଯାତାୟତ ସହଜ ଓ ଶୀଘ୍ର ହେବା ପାଇଁ ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ଫଳରେ ସାଧାରଣ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଲୋକଙ୍କ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ ପାଇବ ।

ଏହି ପ୍ରକଳ୍ପ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଲେ ସାଧାରଣ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ବହୁଳ ବ୍ୟବହାର ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ତେବେ ନିମ୍ନୋକ୍ତ କେତୋଟି ଦିଗପ୍ରତି ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ:

(କ) ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରୋସାହନକାରୀ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ଲୋକଙ୍କୁ ସାଧାରଣ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବ୍ୟବହାର ପାଇଁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ।

(ଖ) ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଛୋଟ ଓ ମଧ୍ୟମ ଆକୃତି ବିଶିଷ୍ଟ କାର ବ୍ୟତୀତ ସମସ୍ତ ବଡ଼ ବଡ଼ ଯାନ (ମୋ' ବସ)କୁ ବସ୍ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାର୍ଗ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ସହ ବାଧ୍ୟତା ମୂଳକ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । କାରଣ ବସ୍ ମାର୍ଗଟି ଦିନର ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଫାଙ୍କା ରହିଥାଏ ।

(ଗ) ଦୁଇଚକିଆ ଓ ତିନିଚକିଆ ଯାନ ଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାର୍ଗରେ ଚାଲିବା ପାଇଁ କଠୋର ନିୟମ ପାଳନ ଆବଶ୍ୟକ ।

(ଘ) ଭିଡ଼ ରାସ୍ତା ପାରିହେବା ପାଇଁ ପଥାଚାରୀଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଉପର ପାଦଚଲା ପୋଲ (Foot Over-bridge) ନିର୍ମାଣ ଆବଶ୍ୟକ ।

(ଙ) ଅତିବ୍ୟସ୍ତ ସମୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାସ୍ତାରେ ଯାନବାହନର ପରିମାଣକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଛକମାନଙ୍କରେ ଯାତାୟତ ସଙ୍କେତର ସମୟ ଅବଧି ସଠିକ୍ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଫଳରେ, ଯାନବାହନ ଚଳାଚଳରେ ଅଯଥା ବିଳମ୍ବ ତଥା ତଦ୍‌ଜନିତ ଯାତାୟତକାରୀଙ୍କ ସାମୟିକ ହିଂସାତୁଳ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ରୋକାଯାଇପାରିବ ।

ତୁମ ପାଇଁ କାମ

ସାଧାରଣ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଲୋଗାନ ଲେଖିବା ଓ ପୋଷ୍ଟର ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ଆୟୋଜନ ।

ବୟସ୍କ, ଦିବ୍ୟାଙ୍ଗ ତଥା ଅସ୍ତବ୍ୟୟ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରାସ୍ତାରେ ଗମନାଗମନର ସୁତନ୍ତ୍ର ଆବଶ୍ୟକତାର ଅବଧାରଣା :

1. ସମାଜର ବିଭିନ୍ନ ବର୍ଗର ଲୋକମାନଙ୍କର ତଥା ଦିବ୍ୟାଙ୍ଗବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ସମସ୍ତେ ଯେପରି ସବୁ ପ୍ରକାର ରାସ୍ତା, ରେଳଷ୍ଟେସନ, ପାଦଚଲା ରାସ୍ତା ବ୍ୟବହାର କରି ଖୁବ୍ ସହଜ ଓ ନିରାପଦରେ ସେମାନଙ୍କର

ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚିପାରିବେ, ସେଥିପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଯୋଜନା ପ୍ରଣୟନ କରି ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଭିଡିଊମିର ବିକାଶ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଦିବ୍ୟାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଗମନାଗମନ ପାଇଁ ରାମ୍ପର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବା ଦରକାର ।

2. ପାଦଚଲା ପୋଲ (Foot bridge) ଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ନିର୍ଭୀକ୍ଷ ଏବଂ ରାସ୍ତାରେ ଯେପରି ଦଳାଚକଟା ନ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ବସଷାଞ୍ଚ, ବିମାନଘାଟୀ ଓ ରେଳଷ୍ଟେସନକୁ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଗମନାଗମନ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଜିନିଷପତ୍ର ସୁବିଧାରେ ନେବା ଆଣିବା କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ବିକାଶ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅଧିକ ପୁଞ୍ଜି ସହିତ ଆର୍ଥିକ ସ୍ୱଚ୍ଛଳତା ପ୍ରାପ୍ତ ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ଦେଇଥାଏ । ଏହା ଫଳରେ ସହରାଞ୍ଚଳରେ ଗାଡ଼ିମୋଟରର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିବା ସହିତ ବେପାରୁଆ ଗାଡ଼ିଚାଳକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛଳ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଅପ୍ରାପ୍ତବୟସ୍କ ଗାଡ଼ିଚାଳକ ପିଲାଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧିପାଇଛି । ମଦ୍ୟପାନ ଜନିତ ଗାଡ଼ିଚାଳନାର ମାତ୍ରା ଯଥେଷ୍ଟ ବଢ଼ିଯାଇଛି । ଫଳରେ ଆମ ଦେଶରେ ଗାଡ଼ି ଦୁର୍ଘଟଣା ଉଦ୍‌ବେଗଜନିତ ଭାବେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଏ ପ୍ରକାର ଅଘଟଣକୁ ଏଡ଼ାଇବା ପାଇଁ କଠୋର ତଥା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମୂଳକ ଦଣ୍ଡ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଯିବା ସହିତ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଚେତନତା ଏକାନ୍ତ ଜରୁରୀ । ଏହାଯୋଗୁଁ ଅବାଞ୍ଛିତ ଧନଜୀବନ ହାନି ବହୁମାତ୍ରାରେ ରୋକାଯାଇପାରିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନାବଳୀ

1. ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦିଅ ।

- ପରିବହନ ଦ୍ୱାରା ଆମର କି କି ଉପକାର ହେଉଛି ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
- ଭାରତୀୟ ସଡ଼କ ପଥର ଶ୍ରେଣୀ ବିଭାଗ କର ।
- ଭାରତୀୟ ରାଜପଥ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ? ଜାତୀୟ ରାଜପଥର ଏକ ବିବରଣୀ ଦିଅ ।
- ‘ସୀମାନ୍ତ ସଡ଼କ ସଂସ୍ଥା’ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ବିବରଣୀ ଦିଅ ।
- ସଡ଼କ ପଥର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ଭାରତ ସରକାର କେଉଁ କେଉଁ ପଦକ୍ଷେପ ନେଉଛନ୍ତି ସେ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
- ଭାରତୀୟ ରେଳପଥ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।
- ଭାରତର ପାଇପ୍‌ଲାଇନ୍ ପରିବହନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସୂଚନା ଦିଅ ।
- ଭାରତୀୟ ବାୟୁସେବା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଲ୍ଲେଖ କର ।
- ଭାରତୀୟ ବାଣିଜ୍ୟ ପଥର ଏକ ବିବରଣୀ ଦିଅ ।

2. ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ସଂକ୍ଷେପରେ ଲେଖ -

- (i) 'ପରିବହନ' କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝାଯାଏ ?
- (ii) ଯୋଗାଯୋଗ କେଉଁଥିପାଇଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ?
- (iii) ଯୋଗାଯୋଗର 4ଟି ମାଧ୍ୟମର ନାମଲେଖ ?
- (iv) ଗଣମାଧ୍ୟମ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝ ?
- (v) ରାଜ୍ୟ ରାଜପଥ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ ?
- (vi) ତିନୋଟି ଗଣମାଧ୍ୟମର ନାମ ଲେଖ ।
- (vii) ଭାରତରେ କେତୋଟି ରେଳବାଇ ମଣ୍ଡଳ ଅଛି ?
- (viii) ଭାରତରେ ଜଳପରିବହନ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଦୁଇଟି ନଦୀର ନାମ ଲେଖ ।
- (ix) ପରିବହନ କିପରି ଦେଶର ଏକତା ଭାବକୁ ଦୃଢ଼ କରେ ।
- (x) ଭାରତର ପୂର୍ବତୀର ଅବସ୍ଥିତ 4ଟି ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦରର ନାମ ଲେଖ ।
- (xi) ହିମାଚଳ ପ୍ରଦେଶର ମନାଲି ଠାରୁ ଲାଦାଖର ଲେହ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୃତ ସଡ଼କ ପଥ କେଉଁ ସଡ଼କ ଶ୍ରେଣୀ ଭୁକ୍ତ ?
- (xii) ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ଚତୁର୍ଭୁଜ କହିଲେ କ'ଣ ବୁଝ ?
- (xiii) ଦେଶର ଥିବା 6ଟି ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ବିମାନ ବନ୍ଦରର ନାମ ଲେଖ ।
- (xiv) ଭାରତରେ ଥିବା 4ଟି ସମ୍ବାଦ ସରବରାହ ସଂସ୍ଥାର ନାମ ଲେଖ ।
- (xv) ଭାରତରୁ ରଘୁନା ହେଉଥିବା 4ଟି ଦ୍ରବ୍ୟର ନାମ ଲେଖ ।
- (xvi) ବାଣିଜ୍ୟିକ ଉଦ୍‌ବୃଦ୍ଧି କ'ଣ ?
- (xvii) ଭାରତରେ ବର୍ହିବାଣିଜ୍ୟ କେଉଁ ଦେଶମାନଙ୍କ ସହ ହେଉଛି ତାର ଏକ ସୂଚନା ଦିଅ ।
- (xviii) ସର୍ବପୁରାତନ ଜାତୀୟ ରାଜପଥର ନାମ ଲେଖ ।
- (xix) କେଉଁ କେଉଁ ରାଜ୍ୟରେ ହଳଦିଆ, ତୁଟିକୋରିନ୍ ଓ କାଣ୍ଡଲା ବନ୍ଦର ଗୁଡ଼ିକ ଅବସ୍ଥିତ ଲେଖ ।

3. ପାର୍ଥକ୍ୟ ଦର୍ଶାଅ -

- (a) ପରିବହନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ
- (b) ରେଳ ପଥ ଓ ସଡ଼କ ପଥ
- (c) ଆମଦାନି ଓ ରଘୁନା
- (d) ଅନ୍ତର୍ବାଣିଜ୍ୟ ଓ ବର୍ହିବାଣିଜ୍ୟ
- (e) ବ୍ରହ୍ମଗେଜ୍ ଓ ମିଟର ଗେଜ୍
- (f) ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ଜଳପଥ ଓ ସାମୁଦ୍ରିକ ଜଳପଥ
- (g) ଇଣ୍ଡିଆନ୍ ଏୟାରଲାଇନସ୍ ଓ ଏୟାର ଇଣ୍ଡିଆ

4. କାରଣ ଦର୍ଶାଅ -

- (i) ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଦେଶର ଜୀବନରେଖା କୁହାଯାଏ ।
- (ii) ଅଗମ୍ୟ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାୟୁ ପରିବହନ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ।
- (iii) ପାଇପଲାଇନ୍ ଦ୍ବାରା ପ୍ରେତ୍ତୋଲିୟମ ପରିବହନ ସୁବିଧା ଜନକ ।
- (iv) ସଡ଼କ ପଥ ସମସ୍ତ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ।

5. ‘କ’ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ରେଳବାଇମଣ୍ଡଳଗୁଡ଼ିକୁ ‘ଖ’ ସ୍ତମ୍ଭରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ସଂପୃକ୍ତ ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ସହ ଯୋଡ଼ିଲେଖ ।

‘କ’ ସ୍ତମ୍ଭ	‘ଖ’ ସ୍ତମ୍ଭ
(କ) ପୂର୍ବ-ଉପକୂଳ ରେଳପଥ	ଗୋରଖପୁର
(ଖ) ପୂର୍ବ ରେଳପଥ	ମାଲିଗାଓଁ
(ଗ) ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବରେଳପଥ	ବିଳାସପୁର
(ଘ) ଉତ୍ତର-ପୂର୍ବସୀମାନ୍ତ ରେଳପଥ	କୋଲକାତା
(ଙ) ଦକ୍ଷିଣ-ପୂର୍ବକେନ୍ଦ୍ରୀୟ ରେଳପଥ	ଭୁବନେଶ୍ବର
(ଚ) ଦକ୍ଷିଣ-ଉପକୂଳ ରେଳପଥ	ବିଶାଖାପାଟଣା

6. ଭାରତର ଏକ ରେଖାଙ୍କିତ ମାନଚିତ୍ରରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ ଦର୍ଶାଅ ।

- (a) ଦିଲ୍ଲୀ ଓ ମୁମ୍ବାଇ ମଧ୍ୟରେ ଭୋପାଳ ଦେଇ ଯାଇଥିବା ଜାତୀୟ ରାଜପଥ
- (b) ଉତ୍ତର-ଦକ୍ଷିଣ ଅଳିନ୍ଦ ଦୁଇ ଜାତୀୟ ରାଜପଥ
- (c) ଏଲ୍ଲୁହାବାଦ ଓ କୋଲକାତା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଦେଶୀୟ ଜଳପଥ
- (d) କୋଟି, ବିଶାଖାପାଟଣା, ନବସେବା ଓ ମାଙ୍ଗାଲୋର ଓ କୋଲକାତା ବନ୍ଦର

7. ବନ୍ଧନୀ ମଧ୍ୟରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକରୁ ଠିକ୍ ଉତ୍ତରଟି ବାଛି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

- (a) ବ୍ରହ୍ମଗେଜ ରେଳରାସ୍ତାରେ ଦୁଇଟି ଧାରଣା ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟବଧାନ ---- ମିଟର ଅଟେ । (0.72, 1.6, 1.67, 1.76)
- (b) ଦକ୍ଷିଣ-ପଶ୍ଚିମ ରେଳପଥର ମୁଖ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ---- ଠାରେ ଅବସ୍ଥିତ । (ମୁମ୍ବାଇ, ଜୟପୁର, ବିଳାସପୁର, ହୁବଲି)
- (c) ଭାରତର ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକୀୟ ଦେଶମାନଙ୍କ ସହିତ ---- ସମୁଦ୍ରପଥ ଦେଇ ବାଣିଜ୍ୟ କାରବାର ହୁଏ ।
(ସିଙ୍ଗାପୁର, ଉତ୍ତମାଖା ଅନ୍ତରାପ, ସୁଏଜ୍ କେନାଲ, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ ପଥ)
- (d) ଭାରତରେ ---- ଟି ପ୍ରଧାନ ବନ୍ଦର ଅଛି । (10, 11, 12, 13)
- (e) ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ନିର୍ମାଣରେ ଭାରତର ସ୍ଥାନ ପୃଥିବୀରେ ---- ଅଟେ । (ପ୍ରଥମ, ଦ୍ବିତୀୟ, ତୃତୀୟ, ଚତୁର୍ଥ)
- (f) ଭାରତରେ ---- ଭାଷାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପ୍ରକାଶ ପାଏ । (ଇଂରାଜୀ, ହିନ୍ଦୀ, ବଙ୍ଗାଳୀ, ମାଲୟାଲମ୍)

✱ ✱ ✱

ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ ଏକ ବହୁ ପ୍ରଚାରିତ ଶବ୍ଦ ଯାହା ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥାଏ । କୌଣସି ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ସେ ଦେଶର ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ ହିଁ କୌଣସି ଦେଶରେ ବିକାଶର ଭିତ୍ତିଭୂମି ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ଏହି ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶକୁ ଆଧାର କରି ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରୀମାନେ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ଦେଶକୁ ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଯଥା - **ବିକଶିତ ଦେଶ** ଏବଂ **ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଦେଶ** । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକା, ଜର୍ମାନୀ, ଫ୍ରାନ୍ସ, ଇଂଲଣ୍ଡ ଓ ଜାପାନ ଆଦି ଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ ବିକଶିତ ଦେଶ ଏବଂ ଭାରତ, ପାକିସ୍ତାନ, ଶ୍ରୀଲଙ୍କା ଓ ବାଙ୍ଗଲାଦେଶ ଆଦି ଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଦେଶଭାବେ ବିବେଚନା କରାଯାଏ । ସାଧାରଣତଃ ବିକଶିତ ଦେଶଗୁଡ଼ିକର ଜନସଂଖ୍ୟା ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବିକାଶୋନ୍ମୁଖୀ ଦେଶଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସମସ୍ୟା ଭାବେ ଦେଖାଯାଇଥାଏ । ସେହି ଦେଶଗୁଡ଼ିକ ଜନସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିନପାରିବା କାରଣରୁ ସମ୍ଭବ ଉପରେ ଅଧିକ ଚାପ ପଡ଼େ ଏବଂ ଲୋକମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟରେ ଆଶାନ୍ୱରୁପ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ଏହି ସବୁ କାରଣରୁ ବିକଶିତ ଦେଶରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଏବଂ ଉନ୍ନତ ହୋଇଥିବା ବେଳେ ବିକାଶଶୀଳଦେଶ ମାନଙ୍କରେ ବାସ କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକାଂଶ ଗରୀବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ଖୁବ୍ କମ୍ ତଥା ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିମ୍ନ ଧରଣର ହୋଇଥାଏ ।

ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ ଓ ଏହାର ନିରୂପଣ

ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ କହିଲେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଆର୍ଥନୀତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିକୁ ହିଁ ବୁଝାଇଥାଏ । କାରଣ ଆର୍ଥନୀତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ବା ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । କୌଣସି ଦେଶର ମୋଟ ଜାତୀୟ ଆୟ ଓ ମୁଣ୍ଡ ପିଛା ଆୟରେ କ୍ରମାଗତ ବୃଦ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ସେ ଦେଶର ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେଲେ ହିଁ ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ମନେରଖିବା ଉଚିତ୍ ଯେ କେବଳ ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିକୁ ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ କୁହାଯାଇପାରିବ ନାହିଁ । କାରଣ ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶରେ ଆର୍ଥିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ସହିତ ଲୋକମାନଙ୍କର ଜୀବନଧାରଣର ମାନ ଓ ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାର ଉନ୍ନତି, ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ ନିରୂପଣ କରିବା ପାଇଁ **ମୋଟ ଜାତୀୟ ଆୟ ଓ ମୁଣ୍ଡ ପିଛା ଆୟ**କୁ ଆଧାର ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥାଏ ।

କୌଣସି ଦେଶରେ ବର୍ଷକ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍ପାଦିତ ହୋଇଥିବା ସମସ୍ତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ସେବାର ମୁଦ୍ରାଗତ ମୂଲ୍ୟ ଏବଂ ତତ୍ସହିତ ଦେଶ ବାହାରୁ ଆସୁଥିବା ଆୟର ସମଷ୍ଟିକୁ **ମୋଟ ଜାତୀୟ ଆୟ** (Gross Dimestic Product ବା GDP) କୁହାଯାଏ । ଏହି ଆୟକୁ ସେ ଦେଶର ମୋଟ ଜନସଂଖ୍ୟା ଦ୍ୱାରା ଭାଗକଲେ ଦେଶର **ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ** ନିରୂପିତ ହୋଇଥାଏ । ଅତଏବ୍ ମୁଣ୍ଡପିଛା ଆୟ ନିରୂପଣ କରିବା ପାଇଁ ଜନସଂଖ୍ୟାର ଭୂମିକା ଅତି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । କାରଣ ପୃଥିବୀର ଏପରି ଅନେକ ଦେଶ ଅଛି ଯାହାର ମୋଟ ଜାତୀୟ ଆୟ ଆମ ଦେଶ ଭାରତର ଜାତୀୟ ଆୟ ସହ ସମାନ ବା ତା'ଠାରୁ କମ୍ । ମାତ୍ର ସେସବୁ ଦେଶର